

עין משפט
נר מצוה

הכותב לאשתו פרק תשיעי כתובות פד.

מסורת הש"ס

על מנהג שאין לך עלי דין אונאה. אמכור לך חפץ זה: יש עליו וכו' דמתנה על של תורה הוא אל תונו (ויקרא טו): ורצ סבר אם מסה לא יירשנה. דקסבר ירושת הבעל דרצנן ולא עשו חזוק לדבריהן כשל תורה: הא דרצנן. כגון זה שהתנה שלא יחלל פירות: ורצ סבר. אפי' תנאי הפירות נמי בטל דחכמים עשו חזוק לדבריהם כשל תורה וכו' הירושא שהיא של תורה: הא כטעמיה וכהילכתיה הוא. סבירא ליה לרב לטעמיה דרבן שמעון דמתנה על של תורה תנאו בטל וכהילכתיה דאם מתה יירשנה: יחזיר לנני משפחה. ציונל: וינכה להם מן הדמים. קס"ד יחזירם להם אינה חוזרת ציונל כדלמרי' בצבורות (דף נב): משום פגם משפחה. גנאי הוא להם שהיו אחריהם נקברים עמהם והם יקברו בצבורת אחריהם: דמי קנר אשמו. שחייב הוא בצבורתה: דקסניא. לוקח צית הקצרות מחזירו על כרחו: וקובצים אוסו בעל כרחו. ינסנו לכושל שבהן. בגמרא מפרש מלי יניה. ואף על גב דלעל משטעדי מטלטלי דיתמי לא צעל חוב ולא לכתובה הכא דלאו דרשותיהו נמחי סבירא לרבי טרפון דמוליאין מיד הלוי או מיד מי שהפקדון אללו ונותנין לבעל חוב ולכתובה שנתמייב צון המה מחיים: ינסנו לירשם. ולא מהניא תפיסה: שזון לריבין שצושה. דתמן דפיריקין (ש) הצא לפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא שצושה וכל זמן שלא נשצו אין להם רשות צהם ואין אנו יודעין אם יש להם עליו כלום הלכך משמת המה זכו צון היורשין וכרשותן הן: כל הקודם מוליאין מידס דמטלטלי דיתמי לא משטעדי לנ"ח ולכתובה קדם אלה מנה האשה או המלוה וכה הוא דר' טרפון אית ליה תפיסה דלאחר מיתה מהניא: וכהא אשה יתר על כוונתה. אם קדמה ותפסה ויש יומר מן הכתובה או קדם בעל חוב ותפס ויש צון יותר מזה: המוסר ינסנו לכושל שבהן. זה חובו השטר שידו על התמורה ואם יצאו ליד היתומים שזו לא יוציא מהם לא אשה ולא בעל חוב: גב' הולאה ניסנה. ואינה קיימת צעין דמחכר גזבינא ומנ"ה אמר רבי טרפון דלא מנחי דרשותא דיתמי: אבל פקדון דאיסיה בעיניה דיתמי אומא נו'. דכל היכא דליתיה דרשותא דיתמי איתיה: לכושל שבהיה. למי שטרו מותרם שלא יוכל לטרוף לקוחות הקודמים לו: לנסוכה אשה. היא קרויה כושל שאין דרכה לחזר אחר נכסי המה ולצקש היכן יש לו קרקע: משום חניא. שימנאו האנשים חן צעני הנשים ויהיו נשאות להן שלא תדאגנה להם פסיד תמוצתן: והוא נשר. והדבר כשר והגון לעשות כן: כולסו נמי וירשין הוו. כיון דטעמא דר' עקיבא משום דלא נשצו הוא כי תפסי נמי אמאי זכו הרי זכו צון יורשים משעת מיתה ונכסי דיתמי קא תפסי: ואידי דאמר ר' טרפון מוסר.

(א) צ"מ נא. מכות ג.
(ב) [בכורות נג.]. א. [גימט
לו: ועין.]. (ד) בכורות נג.
(ה) [קדושין יח. ועין.].
(ו) צ"ב ק: בכורות נג.
(ז) [לקמן לו: גיטין לה.
מט.]. (ח) [פירוש דבין
דעבי איתמא דמיתו: בעל
חוב וירשין לאחר מיתה
מקמה תהא משתרת לבעלה
ככל כהה מחיים ומתוך כך
תמלא חן לפני ויהיה שלום
בינו לבינה. ערוך ערך כ' ד'
וה"פ מנה א.]. (ט) [לקמן
פ.]. (י) [שבת כ"ב
המור"ט פ"ח דכסות.].
(כ) [ועין מורי גיטין מט:
ד"ה משום].

הגהות הב"ח
(א) רש"י ד"ה טו עליו
אונאה דמתנה:

מוסף רש"י

המוסר קביר. מנחת
היו עשין להן צמייסן
לקבור שם ממי משפחה
(רשב"ם ב"ב פ.). מעמד.
שעשין מעמדות שבעה
למת (בכורות נב): א:
הקבר (רשב"ם ב"ב פ. טו).
ויקבירין אותו בעל
כרחו. על לוקח (בכורות
טו) ותקת חכמים היא
(ב"ב פ. טו). משום פגם
משפחה. גנאי הוא
להם שאין לקבועים סוף
קבורה הלכך אמור רבנן
ליקבל דמי וליהדי והכי
אמרינן צבירא בצבורות
בעלמי פ' טו צבור למה
(טו). משום חניא. שיהא
חן האנשים צעני הנשים
לינשא להם (גיטין לה.
וכעניו לקפו צו).

תוספות ר"ד

ועשה פירות ה"ה פ"פ:
כתב רבנו האי ז"ל וה"ל
כר"י ואינו נ"ל דכ"ז שלא
אייסקא ה"ל כהדיא א"ל
שבקי' כללל ידיתו ורבי
ה"ל כרביס ואפי' דבעל
הגמ' (מביעין) איליא
דידה כן דרך האורחיים
לחוקר דברבי התנאים
לעמוד על סוף דעתם
ומי' לא שבקינן לכללא
ולמפסק ה"ל כותיה:
רשב"א א מהת יירשנה
וכו'. פ"י קסבר רשב"ג
ירשת הבעל דאורייתא
דכנפיק לן ב"ז מירש
אותה מלמד שהבעל יורש
את אשתו אבל תיקון
פירות הדיא מרובנן תנאו
קיים. אמר רב ה"ל
כרשב"ג דאם מתה יירשנה
ולאו מטעמיה אילו
רשב"ג סבר ירושת הבעל
דאורייתא ותנאו בטל רבנן
סבר ירושת הבעל וירש
ותנאו בטל דחכמים עשו
חזוק לדבריהם (אין הלכה
משל תורה. ואין הלכה
כרשב"ג דאמר היתומים
עמי' כותיה תנאו בטל.
דקי"ל הלכה כר"י דאמר
דבר שבכפונ תנאו
קיים. ולא כרב דאמר
דברבנן תנאו בטל דהא
אמר רב כהנא נחלה
הבאה לאדם מ"א מתנה
עליה שלא יירשנה. עין
ב"ס"ה: מתנ' מי שמת

וסבר רב תנאו קיים והא איתמר בו' ואלע"ג דצפרק הוזה (צ"מ
דף נא: ושם) מוקי רב נפשיה אפי' כר' יהודה דלמר דצבר
שצממון תנאו קיים דעד כאן לא קאמר ר' יהודה תסם אלא לידעה
וקמחלה הכא מי ידע דמחיל הכא לכוני הכי דה"ל לא ידע
דמחיל שהרי אינו צריך לו שהיא
תמות צמיו שמה' הוא ימות צמיה'
לכך פריך פסיר: ורב סבר דאפי'
דברבנן תנאו בטל. פירש צקונטרס
דהיינו צפירות וקשה לר"י דא"כ רב
דלא כמד דהא צממיתין אפילו לר'
יהודה מהני תנאה צפירות והיינו משום
דלא שכיח כדלמרי' צריש פרק אע"פ
(לעיל דף לו): ונראה לפרש דברבנן היינו
צעלמא צשום דצר דהוי מדרבנן:
משום פגם משפחה ליישקול דמי
וליהדר. תימה להצ"ח

דא"כ מאי איריא ציונל אפי' צלל יוצל
נמי דע"כ ציונל איירי דאי צלל יוצל
קאמר דמחזיר א"כ אמאי איצטרין
ליה לרב למימר דסבירא ליה לירוש'ת
הבעל דלורייתא ה"ל למימר דרבנן
ועוד דאיונל מיתנייא וצריך לומר
דליכא פגם משפחה עד היוצל שאז כל
הירושות חוזרות וזו אינה חוזרת ויניכר
שהס קצורים צלל אחריס:

לכתובת אשה. תימה דהא

תנן בצבורות צפרק
יש צבור (ג. וס) דלון אשה נועלת
צראוי ומלוה חצוי ליה רצנן ראו
צפרק יש נוחלין (צ"ב דף קה: ושם)
וצריך לחלק דלוקא גצי צבור חצייה
מלוה ראו ולא לכתובת אשה:
לכתובת אשה משום חניא.
פירש ר"ח שימלאו
הנשים חן צעני האנשים ויהיה להן
קופליס יותר וכן משמע צערון
וצירושלמי וכן משמע לקמן צפ' אלמנה
(דף לו: ד) דפריך למ"ד משום חניא
ירשם מאי חן איכא ומשני שירשתה
צתה או לחומה פ"י שוף היא לריכה
שיקפלו עליה צני אדם ולפי' הקונטרס
נמי יש לפרש דכיון שראות צתה
ואחומה שכן צקל צאה להם כתובה
נשאות יותר צרצון לאנשים ואל תמנה
דהכא יפה כח האשה מכח בעל חוב
משום חניא ולענין וצירית תנן צצניקין
(גיטין מט: ושם) דבעל חוב צצניקין
וכתובת אשה צצירית וגירועו כמה
מכח בע"מ משום דיותר ממה שהאיש
רוצה לישא אשה רוצה לינשא ולא
חשו משום חניא לעשות דינה צצניקית
כבעל חוב דלון לדמות תקנת חכמים
זו לזו כענין שמלניו משקי צי מטבחיא
דכן שהקילו שלא להצרות טומאה
צמקסד ולענין כמה צצרים חממרו
יותר כדלמרי' צפסחים (דף נד: ו).

ולרבי
ניתנה אבל פקדון דאיתיה בעיניה אימא
תנא הא בהא קאמר רבי עקיבא אבל בהך
צריכא: מאי לכושל רבי יוסי ברבי חנינא
יוחנן אמר לכתובת אשה "משום"
שבראיה והוא כשר רבי אלעזר אמר לכתובת
פירות התלושין: ורבי עקיבא מאי איריא
אין הכי נמי ואידי דאמר רבי טרפון מותר
האדר ליה איהו נמי צמאי דאייירו ציה
ולעולם ציולהו נמי אית ליה דאפילו תפס
ור"ע

א מ"י פ"ג מהלכות
מכירה הלכה ג סמג
לאון ק"ט ע"ש ח"מ סי'
קכ ספיק פא:
ב מ"י פ"ד מהלכות
מכירה הלכה ז סמג
עשין פנ ע"ש ח"מ סי'
שס ספיק פא ע"ש ח"מ
סי' רח ספיק א:
ג א (מ"י פ"ג מהל'
מלוה) סמג ע"ש דל
ע"ש ח"מ סי' פ' סמג
קכ ספיק פא ע"ש ח"מ סי'
קכ ספיק א:
ד מ"י פ"ח מהלכות
אשוח הלכה ו פ"ח
מהלכות מלוה הלכה ח)
סמג עשין מח על ע"ש ח"מ
סי' קכ ספיק ג ג
וע"ש ח"מ סי' סמג קד
ספיק ג א:

תוספות ר"ד

הנחת אשה וכו' וירושין
והיתה לו מלוה או
פקדון ביד אחריס ר"ט
אומר יתן לכושל שבהן
ר"ע אומר אין מרחמינ
ברין אלא ינתנו לירושין
שכולן צריכין שבועה ואין
הירושין צריכין שבועה
הניח פירות תלושין מן
הקרקע כל הקודם בהן
זכה בהן וכתה אשה יותר
על כתובתה וכו' ויתר
על חובו המותר ר"ט
אומר יתן לכושל שבהן
ר"ע אומר אין מרחמים
ברין אלא ינתנו לירושין
שכולן צריכין שבועה ואין
הירושין צריכין שבועה.
פ"י מטלטלי דיתמי לא
משטעדי לכתובה ולב"ח
אלא היה ביד היתומים
לא היו גובים מהן
אלא עשוי בעבור שאינן
ברשותן ואלא חן ביד
אחריס (פ"י) דקתני והיה
מלוה או פקדון ביד אחריס
ר"ט אומר שצמייאין אותן
מיד אחריס ויתנו לכושל
שבהן. פ"י לשפל שכולן
ר"ע אומר אין מרחמינ
ברין בעבור שהוא שפל
אלא ה"ה בחוקת הירושין
כ"מ שהן שכולן צריכין
שבועה ואח"כ גובין ועד
שלא נשבעו אין להן כח
לגבות אבל הירושין וזכין
מכבדים וזכין ואין דבר
מקביל הלכך לא היכא
ואיתנו ברשותיהו קיימו
וכאילו היה תחת ידן (כמו)
שאין כח ה"ה לאורייתא
מדין. ואם הניח פירות
תלושין קסבר ר"ט כ"ז
שלא נכנסו ליד הירושין
כל הקודם וכה ואם זכה
האשה או הב"ח יותר על
דינה יתן לכושל שבהן
ר"ע אומר ינתנו לירושין:
מאי לכושל שבהן רב"ח
אומר כושל שבראי' פ"י
המאור לגבות ולטרוף
מן התקוחות זהו בע"ח
ר"י אמר כותבת אשה
משום חניא והיא הכושל
שאין דרכה לחזר אחר
התקוחות: ומקשה ר"ע
מאי ארי' מותר כלוה נמי
דירושין היו פ"י כיון דאמר
ר"ע נכסי בחוקת יורשין
קיימי כל מה שחפששו
שלא כדן תפשו דכל
הכי דקיימו הוו דירושין
ואמאי לא פליג אלא
במותר בלחוד. ומתיר
אחי' ואידי דאמר ר"ט
מותר אמר איהו נמי מותר
פ"י כמה שאמר ר"ט ענה
ר"ע אבל לדידה לא שני
ליה בין מותר לכל